

Basfakta om flickors rättigheter

Detta dokument syftar till att inom ramen för Plan Sveriges arbete för flickors rättigheter ge en faktabakgrund. Dokumentet behandlar diskriminering av flickor på en övergripande nivå och fokuserar sedan på tre områden: barnäktenskap, könsstympning och utbildning. Dokumentet färdigställdes den 5 juni 2012.

Plans arbete med flickors rättigheter utgår från Barnkonventionen och barns rätt att inte diskrimineras (artikel 2). Arbetet stöds också av en rad andra internationella överenskommelser.¹ Plans utgångspunkt är att jämställdhet mellan könen är en förutsättning för Plans vision om *en värld där alla barn på lika villkor kan förverkliga sin fulla förmåga och leva i ett demokratiskt samhälle där mänskliga rättigheter och värdighet respekteras.*²

FLICKORS RÄTTIGHETER

Diskriminering av flickor är ett brott inte bara mot FN:s Barnkonvention utan även mot en mängd andra internationella och regionala överenskommelser, inklusive FN:s Kvinnokonvention³ och Konventionen mot alla former av tortyr⁴. Trots att de flesta regeringar världen över har skrivit under dessa och andra internationella överenskommelser⁵ som stärker och skyddar flickors rättigheter, uppfyllts de fortfarande inte i stora delar av världen.

Könsdiskriminering och könsstereotyper är grundläggande orsaker som hindrar uppfyllandet av flickors rätt till överlevnad, utveckling, hälsa, skydd, delaktighet och en tillfredsställande levnadsstandard. Andra sociala, religiösa och traditionella normer (nära sammanlänkade med bristande jämställdhet) bidrar ytterligare till att flickors rättigheter inte uppfylls. Ekonomisk fattigdom ökar också risken för att flickor blir diskriminerade.⁶ Lagstiftning kan i sig också vara diskriminerande, d.v.s. innebära att pojkar har rättigheter som flickor inte har eller så saknas lagstiftning mot diskriminering. Att existerande lagstiftning inte följs är ytterligare ett problem. Flickor utsätts också för dubbel diskriminering; på grund av ålder (barn diskrimineras i större utsträckning än vuxna på grund av att de är barn) och dels på grund av sin könstillhörighet.

Kvinnor och flickor har generellt sett mindre makt över sina liv och är mer begränsade i sina livsval än män och pojkar. Hushåll bestående av ensamstående mammor med små barn är fattigare än motsvarande hushåll med ensamstående pappor i Latinamerika och Karibien. Formell lagstiftning och sedvanerätt hindrar kvinnor från att äga land och andra typer av egendom i nästan alla afrikanska länder och i hälften av alla länder i Asien. Färre kvinnor än män i låginkomstländer⁷ har löneinkomster och en stor del av världens kvinnor kan inte bestämma över hur deras inkomster spenderas. Kvinnor i låginkomstländer, speciellt i Afrika, har ofta ingen bestämmanderätt i ekonomiska beslut i hemmet.⁸

¹ Se vidare under rubriken "Flickors rättigheter"

² Se vidare Plans Genderpolicy 2011

³ Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women (CEDAW)

⁴ Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)

⁵ Nyckeldokument är: Beijing Declaration and Platform for Action 1995; General Assembly Declaration on the Elimination of Violence against Women; Programme of Action of the International Conference on Population and Development (ICPD) 1994

⁶ Exempel: Fattigdom leder till en högre förekomst av barnäktenskap och barnafödande. Se vidare under rubriken "barnäktenskap"

⁷ Concorde definierar låginkomstländer som "länder vars BNP enligt officiell valutakurs understiger en viss gräns, som årligen justeras."

⁸ The World's Women, trends and statistics, 2010, by UN Department of Economic and Social Affairs.

Flickor i fattiga familjer utför en stor del av det hushållsarbete som krävs för att familjen ska överleva (t.ex. hämta vatten, skörda fält, ta hand om boskap och ta hand om yngre familjemedlemmar).⁹ I utvecklingsländer saknar flickor oftare utbildning eller presterar sämre i skolan än pojkar.¹⁰ Könsbaserat våld, inklusive skadliga sedvänjor, drabbar flickor och kvinnor i större utsträckning än det drabbar män.¹¹ Barnäktenskap, sexuellt utnyttjande, hedersrelaterat våld och könsstympning är några exempel på könsbaserat våld.

Puberteten är en avgörande tid för hur en ung persons framtid kommer att se ut. Medan tonåren för en pojke ofta medför större frihet, självständighet, rörlighet och fritid är det inte sällan tvärtom för flickor. Tonåren för en flicka kan leda till ökade begränsningar kring vem man kan träffa och när och mer ansvar kring hushållsuppgifter.¹²

Genom fortsatt skolgång för flickor under puberteten får de ökad kunskap som stärker deras självkänsla. Andra positiva följder av fortsatt skolgång är senare giftermål och barnafödande, lägre nivåer av Hiv/AIDS, färre timmar av hushållsarbete samt ökad jämställdhet.¹³ För varje utbildningsår en flicka går i högstadiet eller gymnasiet ökar också hennes framtida inkomster med 10-20 procent. Det är ett viktigt steg för att bryta fattigdomen. Flickan och hennes blivande familj får större möjligheter till ett bättre liv, men även hela landet gynnas i och med att produktionen ökar och BNP höjs.¹⁴ Att minska ojämlikheten och att stärka flickors rättigheter är helt avgörande för att skapa en långsiktig och hållbar utveckling.

FAKTA

- Flickor utsätts för dubbel diskriminering – både utifrån kön och ålder.
- Flickor i utvecklingsländer diskrimineras på flera områden. De har lägre utbildning och riskerar att giftas bort och bli gravida när de själva fortfarande är barn.
- Formell lagstiftning och sedvanerätt hindrar kvinnor från att äga land och andra typer av egendom i nästan alla afrikanska länder och hälften av alla länder i Asien.
- Kvinnor i låginkomstländer har ofta ingen bestämmanderätt i ekonomiska beslut i hemmet.
- Diskriminering av flickor är en av grundorsakerna till fattigdom i världen.
- Om flickors rättigheter stärks, gynnas hela samhället.

Plans strategier i arbetet för flickors rättigheter

9 Flickor spenderar 33–85 procent mer tid per dag med hushållsarbete och i oavlönat marknadsarbete än jämnåriga pojkar (Hill and King 1995).

¹⁰ Se texten längre ner om kvalitativ utbildning.

¹¹ International Center for Research on Women and Instituto Promundo, 2012, Bridges to Adulthood, Understanding the Lifelong Influence of Men's Childhood Experiences of Violence. Se även, Pinheiro, 2006, World Report on Violence against Children.

¹² Lloyd et al 2009: Girls Count

¹³ Lloyd 2005

¹⁴ Psacharopoulos, George and Harry Anthony Patrinos. 2004. "Returns to Investment in Education: A further Update" Education Economics 12 (2): 111-34

- Plan arbetar med att stärka flickors kapacitet. Genom att öka flickors kunskaper om vilka rättigheter de har och hur de kan utkräva dem, så ökar deras förmåga och deras förutsättningar att utveckla en starkare självkänsla. Flickors kapacitet stärks också genom att de får tillgång till utbildning och kunskaper inom flera områden än vad som oftast är normen för flickor. I förlängningen innebär detta bättre förutsättningar för flickor att kunna formulera krav på hur de vill leva sitt liv och skapa sin egen framtid. Det ökar också flickors möjlighet till egenförsörjning i vuxen ålder. Tillgång till egna ekonomiska medel och externa nätverk utanför familjen ger också flickor ökade valmöjligheter i livet. Plan stödjer också unga flickors möjlighet att organisera sig för att tillsammans formulera program och krav som bidrar till ökade möjligheter och förverkligande av rättigheter för flickor.
- Plan arbetar för att främja jämställdhet genom att tillsammans med pojkar och män ifrågasätta könsstereotyper och andra grundorsaker till könsdiskriminering. Pojkar och mäns medverkan spelar en helt avgörande roll för att nå en jämställd värld. Pojkar och män gynnas själva när traditionella könsstrukturer och könsroller bryts. Några av nyckelaspekterna i arbetet är att både flickor och pojkars tillgång till utbildning försäkras och att det finns positiva förebilder för såväl pojkar och flickor på alla nivåer.
- Plan arbetar tillsammans med familjer och samhällen för att förändra underliggande och komplexa orsaker till diskriminering av flickor. Detta innebär att Plan arbetar med att förstå och påverka sociala och kulturella normer, värderingar och attityder som leder till diskriminering av flickor. Det innebär också att utmana traditionella könsroller och stereotyper. Plan arbetar till exempel med drama tillsammans med föräldragrupper samt med flick- och pojkggrupper för att öka förståelsen och förändra attityder. Vidare anordnas ceremonier för att officiellt ta avstånd från exempelvis könsstympning.
- Plan och samarbetspartners bedriver påverkansarbete mot stater och internationella institutioner (FN m.fl.) för att de ska uppmärksamma och vidta åtgärder mot olika former av diskriminering av flickor. Plan arbetar t.ex. för ett tydligt förbud mot skadliga sedvänjor i nationell lagstiftning. På internationell nivå arbetar Plan för att det internationella samfundet ska stärka skrivningar som ökar flickors skydd mot diskriminering och ställa krav på att länder lever upp till internationella åtaganden.
- Plan arbetar för att stärka det civila samhället i utvecklingsländer i att driva ett aktivt påverkansarbete mot flickors diskriminering och könsbaserat våld samt för ungas sexuella och reproduktiva rättigheter, och barns rätt till utbildning. Det civila samhället kan ha olika funktioner som att organisera unga och skapa nätverk och att öka kunskapen om diskriminering och mänskliga rättigheter. Det civila samhället kan också påverka beslutsfattare att sätta flickors rätt att inte bli diskriminerade på den politiska agendan samt bevaka att regeringen levererar en politik som bidrar till minskad diskriminering av flickor.

BARNÄKTENSKAP

Rättighetsområden som kränks genom praktiserandet av barnäktenskap¹⁵

- Rätten att delta i beslut
- Rätten till skydd mot våld
- Rätten till skydd mot skadliga sedvänjor
- Rätten till utbildning
- Rätten till överlevnad
- Rätten till sexuell och reproduktiv hälsa, inklusive rätten att välja om man vill vara sexuellt aktiv eller inte
- Rätten att gifta sig och bilda familj utifrån fritt samtycke

Barnäktenskap¹⁶ är vanligt förekommande i ett antal länder i världen. Den stora majoriteten av barn i äktenskap är flickor.¹⁷ 2005 hade omkring 60 miljoner kvinnor i världen i åldern 20–24 ingått äktenskap innan de fyllt 18, hälften av dessa levde i södra Afrika.¹⁸ Ytterligare 10 miljoner flickor per år riskerar att ingå barnäktenskap.¹⁹ På listan över länder med hög förekomst av barnäktenskap finner man Niger där över 75 % av alla barn är gifta innan de fyllt 18, Mali där över 70% är gifta samt Bangladesh där över 60 % av alla barn²⁰ är gifta innan de fyllt 18.²¹ Skillnaden mellan flickans ålder och mannens ålder skiljer sig mycket mellan regioner. Störst är skillnaden i Afrika söder om Sahara, där män till unga flickor i genomsnitt är 10 år äldre.²²

För flickor leder barnäktenskap ofta till tidigt barnafödande. Detta, i sin tur, leder till högre mödradödligheten, graviditetsrelaterade sjukdomar och högre barnadödlighet. Barnäktenskap utsätter också unga flickor för ökad risk för HIV-infektion. Flickor i barnäktenskap (särskilt i äktenskap med betydligt äldre män) har ofta liten bestämmanderätt gällande kondomanvändning och för att få tillgång till reproduktiv hälsovård. Av gifta kvinnor i åldern 15-19 i utvecklingsländer använder endast 17 % preventivmedel.²³ En studie i Kenya och Zambia fann att i denna åldersgrupp hade gifta flickor 75 % större risk att smittas av hiv än sexuellt aktiva, ogifta flickor.²⁴

Graviditetsrelaterade komplikationer och osäkra aborter är den vanligaste dödsorsaken för unga flickor i utvecklingsländer. För flickor i åldrarna 10 till 14 är risken att dö under graviditet eller förlossning fem gånger större än bland kvinnor i ålderna 20 till 24.²⁵ För flickor i ålderna 15-19 är risken att dö dubbelt så stor. De som inte dör i samband med förlossning, riskerar andra svåra hälsokonsekvenser, exempelvis fistel²⁶. Omkring 2 miljoner flickor lever med fistel,

¹⁵ Det här är exempel på rättigheter. T.ex. lyder FN:s kvinnokonvention artikel 16.2: "Barns trolövnad och giftermål skall inte ha någon rättslig verkan och alla nödvändiga åtgärder, inklusive lagstiftning, skall vidtas för att fastställa en minimiålder för äktenskap och för att göra officiell registrering av äktenskap obligatorisk." Barnäktenskap tas inte upp specifikt i barnkonventionen, men barnäktenskap kränker flera av rättigheterna i konventionen.

¹⁶ Att ha ingått/vara i ett äktenskap innan man fyllt 18 "involves either one or both spouses being children and may take place with or without formal registration, and under civil, religious or customary laws". It a reality for both boys and girls, although girls are disproportionately the most affected. (UNICEF)

¹⁷ UNICEF Progress for Children Equity 2010 p 49; MDG report 2010. Ex: Niger 75% flickor gifta innan 18 medan 6% procent av pojkarna är det

¹⁸ WHO 2005

¹⁹ Dvs. 10 miljoner/år och ca. 25 000/dag. Beräkning från 2005 WHO, Se UNFPA: www.unfpa.org/swp/2005/presskit/factsheets/facts_child_marriage.htm

²⁰ 66 % av alla flickor 5% av alla pojkar

²¹ UNICEF 2005 Early marriage – a harmful traditional practice; MDG Report 2010

²² Lägst är skillnaden i länder i forma Sovjetunionen

²³ ICRW 2007-8, millennieutvecklingsmålen rapport 2010.

²⁴ MDG report 2010

²⁵ UNFPA, 2005, Child marriage fact sheet; UNICEF, 2001, Early Marriage: Child Spouses; WHO 2012, <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs334/en/index.html>

²⁶ Obstetrisk fistel innebär att vävnad dör och skapar ett hål mellan vaginan och urinblåsan eller mellan vaginan och analen. Obstetrisk fistel är en komplikation som ofta drabbar yngre kvinnor vid utdragna och svåra förlossningar. Utöver smärta resultatet bl.a. urin- och eller avföringsinkontinens Fattiga, gifta kvinnor mellan 15 och 20 drabbas

ofta i skam och utstötta från familjen och samhället.²⁷ Flickors utvecklade kroppar kan också bidra till komplikationer som gör att barnet dör. Det uppskattas att omkring 1 miljon barn till unga mammor dör varje år i världen till följd av graviditets- och förlossningsrelaterade orsaker. Om de överlever, tenderar dessa barn att ha lägre födelsevikt och födas tidigare än de födda av äldre mödrar.²⁸

Det finns också ett antal icke-hälsorelaterade konsekvenser av tidiga äktenskap som bidrar till att fattigdomen bland flickor ökar, såsom att de lämnar utbildningssystemet²⁹ och marginaliseras socialt. Följderna av barnäktenskap på ett emotionellt och psykosocialt plan, såsom förlusten av barn- och ungdomsåren, påtvingade sexuella relationer och begränsningen av den personliga friheten antas dock vara mycket djupgående och negativa både för individen och för samhället i stort. De flesta flickor som gifts bort tidigt blir mycket isolerade och om mannen dör förvärras situationen ofta ytterligare, då att vara änka i många fall kan innebära långtgående diskriminerande behandling och utanförskap. Barnäktenskap påverkar inte bara individen utan inverkar också på familjen och hela samhället. Att flickor är utbildade, oförberedda på sin roll som föräldrar och inte har möjlighet att bidra till samhället får konsekvenser på alla samhällsnivåer.³⁰

FAKTA

Barnäktenskap generellt, inklusive utbildning

- 10 miljoner flickor riskerar att giftas bort varje år, det är cirka 25 000 flickor per dag.³¹
- Flickor som ingår barnäktenskap tvingas ofta sluta skolan och riskerar att förbli fattiga.
- Flickor som ingår barnäktenskap löper större risk att smittas av hiv.³²
- Om flickor slipper gifta sig ökar jämställdheten och fattigdomen minskar.³³
- Flickor i barnäktenskap kan sällan bestämma över sin egen kropp och sin sexualitet.

Barnäktenskap och graviditet³⁴

- Barnäktenskap är starkt bidragande till att den vanligaste dödsorsaken bland flickor 15-19 år är graviditetsrelaterad.
- En flicka under 15 år löper fem gånger högre risk att dö i bamsäng än en kvinna över 20.
- En flicka som gifts bort som barn riskerar att bli gravid i en ålder då hennes kropp fysiskt sett inte klarar av en graviditet.
- Om färre flickor gifts bort minskar spädbarns- och mödradödligheten.

Plan arbetar för att:

- Stärka flickor bl.a. genom att de får möjlighet till ökad kunskap kring sina rättigheter, ökad tillgång till egna ekonomiska medel och nya sociala nätverk.

oftare än andra grupper (Läkare utan gränser 2012; United Nations Population Fund 2003; UNFPA 2001; ICRW Child Marriage fact sheet p4

²⁷ UNFPA 2001

²⁸ Rädda Barnen 2004 i ICRW 2007

²⁹ Se vidare under rubriken "Kvalitativ utbildning"

³⁰ Innocenti Digest, No 7, 2001, Early Marriage Child Spouses. Se även UNICEF, State of the World's Children 2011, Adolescents an age of opportunity.

³¹ Dvs ca. 25 000/dag. Beräkning från 2005 WHO, Se UNFPA:

http://www.unfpa.org/swp/2005/presskit/factsheets/facts_child_marriage.htm

³² På grund av större sexuell exponering, ofta med en äldre make som på grund av ålder har större risk att vara Hiv-positiva

³³ UNFDP Adding up, WHO 2007 and MDG report 2010

³⁴ Se fotnot 25

- Minska det sociala tryck som får familjer att fortsätta gifta bort sina döttrar i låg ålder genom att arbeta med att förändra attityder och normer.³⁵ I arbetet mot barnäktenskap involveras hela samhället, flickor, pojkar, kvinnor och män. Familjer såväl som representanter för det civila samhället, religiösa, politiska och traditionella ledare.
- Påverka beslutsfattare att införa, stärka och implementera lagar som förhindrar barnäktenskap.³⁶
- Påverka internationella institutioner och dokument, för att de ska uppmärksamma barnäktenskap och andra skadliga sedvänjor och hålla länder som bryter mot internationella överenskommelser ansvariga.
- Möjliggöra flickors egna organisering och ge stöd till civilsamhällets organisationers arbete för att öka kunskapen om barnäktenskap och få upp frågan på den politiska agendan.

KÖNSSTYMPNING

Rättighetsområden som kränks genom praktiserandet av könsstympning³⁷

- Rätten till skydd mot tortyr eller annan grym, omänsklig eller fömedrande behandling
- Rätten till liv
- Rätten till skydd mot våld
- Rätten till sexuell och reproduktiv hälsa
- Rätten till den egna kroppen
- Rätt att delta i beslut

Mellan 100 och 140 miljoner flickor och kvinnor i världen lever med följderna av könsstympning. Varje år riskerar ytterligare åtminstone 3 miljoner flickor, motsvarande 8000 flickor per dag, att könsstympas.³⁸ Kvinnlig könsstympning innebär att man skär bort, skadar eller syr ihop delar av kvinnans yttre könsorgan.³⁹

Könsstympning är vanligast i västra, östra och nordöstra Afrika, i en del asiatiska länder och i Mellanöstern.⁴⁰ På listan över länder i världen med högst förekomst av könsstympning återfinns Somalia på första plats, där 98 procent av den kvinnliga befolkningen är könsstympade.⁴¹ I Egypten (fjärde plats) är 91 procent av alla kvinnor könsstympade⁴² och 74 procent av alla flickor mellan 15-17 år är könsstympade.⁴³ I Etiopien (sjätte plats) har 74 procent av alla kvinnor könsstympats.⁴⁴

³⁵ Detta sker genom att arbeta med pojkar, flickor, män, kvinnor och deras samhällen för att förändra attityder och beteenden

³⁶ Ex: reformera lagstiftning och praxis för att höja minimiåldern för äktenskap med och utan föräldrars samtycke till 18 år

³⁷ Detta är exempel på rättighetsområden som kränks. T.ex. står det i barnkonventionens artikel 24.3: *"Konventionsstater ska vidta alla effektiva och lämpliga åtgärder i syfte att avskaffa traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa."*

³⁸ WHO 2010

³⁹ Partial or total removal of the external female genitalia or other injury to the female genital organs for non-medical reasons. Gemensam definition: WHO, UNICEF, UNFPA, 1997, Översättning Stockholms Läns Landsting, Vårdguiden, 2012.

⁴⁰ The World's Women, trends and statistics, 2010, by UN Department of Economic and Social Affairs, s. 135

⁴¹ I åldersgruppen 15-49 år. WHO 2012:

<http://www.who.int/reproductivehealth/topics/fgm/prevalence/en/index.html>

⁴² WHO 2012: <http://www.who.int/reproductivehealth/topics/fgm/prevalence/en/index.html>

⁴³ EDHS Egypt 2008: <http://www.measuredhs.com/pubs/pdf/FR220/FR220.pdf>

⁴⁴ DHS Ethiopia: national survey 2005 [http://www.measuredhs.com/pubs/pdf/FR179/FR179\[23June2011\].pdf](http://www.measuredhs.com/pubs/pdf/FR179/FR179[23June2011].pdf)

Avlägsnandet eller skadandet av könsdelar är ett ingrepp på kroppens normala funktioner och får både akuta och långsiktiga konsekvenser. Nästan alla som könsstympas får smärtor eller blödningar. Andra direkta följder, t.ex. infektioner, dokumenteras oftast bara i de fall då kvinnan eller flickan uppsöker vård, det verkliga antalet är därför okänt. Långsiktiga konsekvenser kan vara kroniska smärtor, infektioner, minskad eller ingen sexuell njutning samt psykosociala följder såsom posttraumatisk stress. De psykologiska effekterna av könsstympning är svårare att utreda vetenskapligt än de fysiska. Kliniska fall av psykisk sjukdom i samband med könsstympning samt kvinnors egna berättelser visar på ångest, skräck och förnedring.⁴⁵ Spädbamsdödligheten är också högre bland barn till könsstympade kvinnor, och kvinnor som könsstympas riskerar att i högre grad drabbas av komplikationer under förlossningen.⁴⁶

Ingreppet stöds av både män och kvinnor i de områden där könsstympning existerar, och ifrågasätts oftast inte. Den som avviker från normen kan istället trakasseras. Bland de bakomliggande orsakerna till att sedvänjan fortsätter finns en rad sammanlänkade sociala, traditionella föreställningar och beteenden. Kvinnlig könsstympning reflekterar djupt rotad ojämlikhet mellan könen och utgör en extrem form av diskriminering av flickor och kvinnor. Ofta ses könsstympning som ett nödvändigt ingrepp för att en flicka skall kunna bli en kvinna, som ett uttryck för renhet och som en förutsättning för att hon ska kunna gifta sig. Det är också ett uttryck för kontroll av kvinnans sexualitet och flickans oskuld. Könsstympning utförs nästan uteslutande på barn.⁴⁷

FAKTA

- Upp till 140 miljoner flickor och kvinnor i världen är könsstympade.⁴⁸
- Varje dag riskerar ytterligare omkring 8000 flickor att könsstympas.⁴⁹
- Könsstympning leder ofta till svåra fysiska och psykiska problem.
- Könsstympning kan leda till svåra komplikationer vid graviditet och förlossning.

Plan arbetar för att:

- Stärka flickor bl.a. genom ökad tillgång till kunskap kring rättigheter (inklusive rätten att skyddas mot könsstympning) och sociala nätverk utanför familjen.
- Förändra attityder och beteenden bland kvinnor och män som gör att könsstympning fortsätter att praktiseras.
- I arbetet mot könsstympning involvera hela samhället, flickor och pojkar, kvinnor och män, inklusive representanter för civila samhället, religiösa, politiska och traditionella ledare för att skapa förutsättningar för hållbara förändringar.
- På lokal nivå visa på positiva exempel och konsekvenser av att upphöra med könsstympning.
- Verka för att beslutsfattare på nationell nivå ska införa och stärka lagar som motverkar könsstympning.
- Påverka internationella institutioner och dokument för att de ska uppmärksamma könsstympning och andra skadliga sedvänjor och ställa länder till svars om de bryter mot/kränker internationella överenskommelser på området.
- Möjliggöra flickors egna organisering och ge stöd till civilsamhällets organisationers arbete för att öka kunskapen om könsstympning och få upp frågan på den politiska agendan.

⁴⁵ Amnesty ACT 77/06/97, UNICEF Advocacy Paper, Eradication of female genital mutilation in Somalia, <http://www.unfpa.org/gender/practices2.htm#17>

⁴⁶ Eliminating female genital mutilation Interagency statement 2008

⁴⁷ Eliminating female genital mutilation. Interagency statement 2008

⁴⁸ WHO 2012: <http://www.who.int/reproductivehealth/topics/fgm/prevalence/en/index.html>

⁴⁹ 3 miljoner per år. WHO 2012: <http://www.who.int/reproductivehealth/topics/fgm/prevalence/en/index.html>

KVALITATIV UTBILDNING

Rättighetsområden som kränks om inte barn får tillgång till kvalitativ utbildning⁵⁰

- Rätten till utbildning
- Rätten till kunskap och personlig utveckling
- Rätten till hälsa
- Rätten att delta i beslut

Utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet.⁵¹ Grundskoleutbildning för alla barn är också Milleniemål nummer två.⁵² I den senaste rapporten om hur väl målet uppfylls konstateras en positiv trend i världen, allt fler barn blir inskrivna i grundskolan. År 2008 skrevs 89% av alla barn in, och allt fler av dem var flickor⁵³. År 1999 var andelen flickor av alla barn som *inte* gick i grundskolan 57 % och 2008 hade den siffran sjunkit till 53 %. Dessutom går fler barn idag vidare till högstadiet än någonsin förr.⁵⁴

Problem och skillnader återfinns dock i vissa regioner i världen. Det kan även finnas stora skillnader inom länderna framför allt när det gäller marginaliserade flickor från fattiga landsbygdssamhällen samt barn i konfliktdrabbade områden.⁵⁵ Trots att allt fler flickor börjar grundskolan är det färre av dem som återfinns på högstadiet och gymnasiet i framför allt Afrika söder om Sahara och vissa delar av Asien.⁵⁶ Ofta finns både ekonomiska och kulturella förklaringar till varför färre flickor återfinns i skolan.

I många delar av världen är föräldrar mer intresserade av att ge sina söner utbildning eftersom döttrarna lämnar hemmet när de gifter sig.⁵⁷ Unga gifta flickors tillgång till formell och informell utbildning påverkas också av att de har arbete i hemmet att utföra, kanske är gravida och/eller har barn samtidigt som sociala normer gör gällande att äktenskap och skolgång inte går att förena.⁵⁸ Vidare har fattiga familjer inte alltid råd att skicka flera barn till skolan och då prioriteras ofta pojkarnas utbildning framför flickornas. Hushållsgöromål såsom att passa småsyskon, städa, laga mat och hämta vatten utförs många gånger av flickor. Långa arbetsdagar och för mycket arbete är en ytterligare orsak till att flickor hoppar av eller presterar sämre i skolan.⁵⁹

Flickor på landsbygden stöter på fler utmaningar. De har längre avstånd till skolan och det kan uppfattas som att det finns flera hot mot flickor på vägen till skolan till exempel i form av

⁵⁰ Det här är exempel på rättighetsområden. För en fullständig lista se Handbok om Barnkonventionen (Unicef 2008)

⁵¹ Rätten till utbildning är fastlagd i artikel 26 i den Allmänna Förklaringen om de mänskliga rättigheterna, i artikel 13 i Konventionen om Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter samt i artikel 28 i Barnkonventionen.

⁵² Milleniemål nummer tre är också viktigt I detta sammanhang "promote gender equality and empower women"

⁵³ The Millennium Development Goals Report 2010

⁵⁴ UNESCO EFA Monitoring report 2011

⁵⁵ Center for Universal Education at Brookings: A global compact on learning, Juni 2011

⁵⁶ Unicef: Progress for children 2012, http://www.unicef.org/publications/files/Progress_for_Children_-_No._10_EN_04272012.pdf

⁵⁷ Mathur, Greene, and Malhotra 2003

⁵⁸ Mathur, Greene, and Malhotra 2003

⁵⁹ CREATE (Consortium for Educational Access, Transition and Equity) 2008, Dropping out of School, a cross country review of Literature

övergrepp, vilket i sin tur skapar ett extra motstånd.⁶⁰ Flickor utsätts dessutom ofta för sexuellt- eller könsbaserat våld av manliga lärare eller andra skolelever. 102 länder i världen förbjuder kroppsstraff i skolan, men ofta följs inte lagen. Förutom kroppsstraff utsätts både pojkar och flickor ofta för psykiskt våld och mobbning.⁶¹ Våld både i och utanför skolan är också en orsak till sämre skolprestationer och avhopp. Skolan är inte heller alltid anpassad till flickors behov. Många flickor kommer inte till skolan de dagar de har mens eftersom de inte har tillgång till separata toaletter och bindor. I det långa loppet leder detta till att de hoppar av skolan eller presterar sämre.⁶²

Flickor i låginkomstländer är också ofta sämre på att läsa än pojkar (medan det motsatta gäller för höginkomstländer). En anledning som lyfts fram är att flickor inte behandlas jämställt i samhället och i skolan.⁶³ Att barnen går i skolan betyder dock inte alltid att de lär sig så mycket - i en del länder i Afrika söder om Sahara är det troligt att 40 procent av alla barn som gått fem år i skolan fortfarande inte kan läsa.⁶⁴

För flickor är puberteten en avgörande tid för hur deras framtid kommer se ut. Fortsatt skolgång under den perioden i livet ökar chanserna till att flickorna får ökade kunskaper som stärker deras självkänsla. Ytterligare positiva konsekvenser av fortsatt skolgång är senarelagd sexuell debut, senare giftermål och barnafödande, lägre nivåer av Hiv/AIDS, färre timmar av hushållsarbete⁶⁵ samt ökad jämställdhet.⁶⁶

Utbildning är en förutsättning för att minska fattigdom och skapa ekonomisk tillväxt.⁶⁷ Flickor som gått längre i skolan deltar i högre utsträckning i arbetsmarknaden när de blir vuxna och kan på så sätt bidra ekonomiskt till sin familj och i samhället.⁶⁸ Det finns ekonomiska vinster för utbildning av både flickor och pojkar. För flickor som gått högstadiet eller gymnasiet är den ekonomiska vinsten till och med högre än för pojkar: ett extra år mer än snittet ökar deras framtida lön med 10-20 procent medan motsvarande siffra för pojkar är 5-15%.⁶⁹ Enligt vissa bedömare är den framtida vinsten för flickor i på högstadiet och gymnasiet kanske så hög som 25 procent.⁷⁰

FAKTA:

- Flickor går inte lika länge eller lika ofta i skolan som pojkar.
- Ofta anses en flicka inte behöva utbildning eftersom hon ska giftas bort.
- Flickor som ingår barnäktenskap tvingas ofta sluta skolan och riskerar att förbli fattiga.

Hinder för utbildning inom familjen

⁶⁰ Erulkar and others 2004

⁶¹ <http://www.unviolencestudy.org/>

⁶² CREATE (Consortium for Educational Access, Transition and Equity) 2008, Dropping out of School, a cross country review of Literature.

⁶³ Levine, Lloyd, Greene, Grown: Girls Count: http://www.coalitionforadolescentgirls.org/sites/default/files/Girls_Count_2009.pdf

⁶⁴ L. Crouch och A. Go ve, Policy Debates in Comparative, International and Development Education

⁶⁵ If we explore the time-use patterns of adolescent girls and boys according to school attendance, we see that girls who remain students at ages 15–16 work many fewer daily hours in domestic (non-market household) work than those who are not enrolled (Lloyd et al. 2008).

⁶⁶ Lloyd 2005. Särskilt stark är korrelationen mellan högstadie- och gymnasieutbildning och färre barn (Ainsworth, Beegle, and Nyamete 1996)

⁶⁷ G. Psacharopoulos och H. A. Patrinos, Världbanken, 2002

⁶⁸ Psacharopoulos and Patrinos 2004 samt UN Millennium Project 2005

⁶⁹ Psacharopoulos and Patrinos 2004. Högstadiet och gymnasiet = secondary school

⁷⁰ Schultz 2002

- När fattiga familjer inte har råd att skicka flera barn till skolan prioriteras ofta pojkarnas utbildning.
- Flickor förväntas utföra tunga hushållssysslor som många gånger inte går att kombinera med skolgång.
- Diskriminerande attityder och normer gentemot flickor är ett hinder för flickors skolgång.

Hinder för utbildning i skolan

- Sexuellt våld i skolan är ett hinder för flickors skolgång.
- Skolan är inte alltid anpassad efter flickors behov, ofta saknas separata toaletter för flickor och pojkar vilket är en orsak till att flickor missar eller hoppar av skolan när de får mens.
- Kvaliteten i utbildningen är undermålig och diskriminerande attityder och normer mot flickor påverkar skolgången.

Positiva konsekvenser vid utbildning

- Utbildning leder till senare och färre barnafödslar.
- Utbildning leder till längre nivåer av Hiv/Aids.
- För varje år en flicka stannar i skolan på högstadier eller gymnasiet ökar hennes framtida inkomst med 10-20%.
- Om fler flickor får utbildning, kommer samhället snabbare ur fattigdomen.

Plan arbetar för att:

- Stärka flickorna själva, bl.a. genom tillgång till kunskap kring sina rättigheter.
- Stödja barns aktiva deltagande i skolorna så att de kan påverka hur de sköts och arbeta mot våld i skolan.
- På lokal nivå öka förståelse bland lärare, skolpersonal och föräldrar om barns rättigheter och konsekvenserna av våld i skolan, och hur man kan "disciplinera" utan aga.
- Förändra sociala och kulturella normer, värderingar och attityder på lokal nivå för att samhället och familjer ska värdesätta utbildning av flickor.
- Arbeta för att lokala och nationella organisationer, främst "Hem & Skola-föreningar", ska (kunna) engagera sig aktivt i utbildningsfrågor.
- På lokal, nationell och internationell nivå stärka de institutioner som ansvarar för genomförande av utbildning och att stifta och implementera lagar mot våld i skolan (inklusive aga) och för att tillräckligt med pengar i budgeten ska ges till utbildningssektorn.